

PARLAMENTNÍ
INSTITUT

VYBRANÁ TÉMATA

6/2012

Analýza parlamentních voleb 2012 na Slovensku v kontextu slovenského stranicko-politického systému

Milan Maděra

duben 2012

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

Obsah:

Použité zkratky:	2
Úvod.....	3
Politický systém Slovenska a jeho aktéři	3
Cesta k předčasným volbám a předvolební kampaň	8
Výsledky voleb a jejich hodnocení	10
Povolební situace a sestavení vlády	13
Závěr	15
Použitá literatura a zdroje:	17

Použité zkratky:

ANO	Aliancia nového občana
KDH	Kresťanskodemokratické hnutie
LS-HZDS	Ľudová strana - Hnutie za demokratické Slovensko
MOST-HÍD	MOST-HÍD (az együttműködés pártja – strana spolupráce)
NR SR	Národná rada Slovenskej republiky
OLaNO	Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti (zkráceně jen <i>Obyčajní ľudia</i>)
SDKÚ-DS	Slovenská demokratická a kresťanská únia - Demokratická strana
SMER-SD	SMER - sociálna demokracia (zkráceně jen <i>SMER</i>)
SMK – MKP	Strana maďarskej koalície - Magyar Koalíció Pártja
SNS	Slovenská národná strana

Úvod

V sobotu 10. března proběhly na Slovensku parlamentní volby. Jednalo se o předčasné volby, které se konaly necelých 20 měsíců po řádných volbách. Jejich výsledek skončil drtivým vítězstvím strany SMER-sociálna demokracia. Toto vítězství předpovídaly předvolební průzkumy veřejného mínění veškerých agentur avšak s tím rozdílem, že suverénní vítěz voleb získal ještě více hlasů, než mu přisuzovaly a připadla mu tak většina parlamentních křesel.

Tato studie představuje výsledky letošních voleb, které porovnává s řádnými volbami konanými v červenci 2010. Dále charakterizuje politický systém Slovenska, především pak jeho stranickou strukturu a volební systém. Studie dále objasňuje příčiny předčasných voleb, resp. to co předcházelo dohodě na jejich konání, a průběh předvolební kampaně. V poslední části se pak studie věnuje povolebnímu vyjednávání a podobě nové slovenské vlády.

Politický systém Slovenska a jeho aktéři

Slovensko je zemí s parlamentním systémem vlády s jednokomorovým parlamentem (Národná rada), ve kterém zasedá 150 poslanců. Prezident republiky je volen přímo občany na pět let dvoukolovým většinovým systémem¹. Vůči parlamentu disponuje v legislativním procesu suspenzivním vetem, které je přehlasovatelné prostou většinou všech poslanců NR SR (tj. 76).

Do NR SR se volí systémem poměrného zastoupení, který je z hlediska výstupů velice proporční. Volí se v jednom celostátním obvodu, což přispívá k již zmíněné vysoké míře proporcionality. Pokud se týká struktury kandidátní listiny, tu lze označit jako vázanou (*flexible list*). Volič může udělit až čtyři preferenční hlasy, kandidátovi pak stačí získat 3 % z celkového množství hlasů pro jeho stranu (či koalici) na to, aby „přeskočil“ na listině výše postavené kandidáty.

¹ V případě, že některý z kandidátů nezíská nadpoloviční většinu hlasů již v prvním kole; případné druhé kolo se pak koná o dva týdny později.

Jako metoda přepočtu hlasů na mandáty (formule) se používá *Hagenbach-Bischoffova kvóta*.² Na úrovni druhého skrutinia funguje *metoda největšího zbytku*.³ Mandáty jsou přidělovány ve dvou skrutiniích. Pro postup do nich musí kandidátní listina překonat celostátní volební klauzuli stanovenou na 5 %. To platí v případě samostatně kandidujících stran, zatímco v případě volebních koalic zde figuruje *aditivní klauzule*.⁴ Ta je stanovena v hodnotě 7 % pro kandidátní listiny tvořené dvěma až třemi stranami a 10 % pro čtyřčlenné a vícečlenné volební koalice.⁵ Aby nějaká strana mohla vůbec kandidovat, musí složit tzv. volební kauci ve výši necelých 17 tisíc euro, tak je pak vrácena za podmínky, že strana získá více než 2 % hlasů.

Stranický systém byl až do sklonku devadesátých let charakterický štěpením (konfliktní linií, *cleavage*) *mečiarismu vs. antimečiarismus*⁶, kdy se strany dělily dle svého vztahu k před rokem 1998 vládnoucí straně **HZDS**, v jejímž čele stál Vladimír Mečiar. Tato strana je dnes již marginální, jelikož po volbách 2010 ztratila své parlamentní zastoupení. Jediné její významnější zastoupení ztělesňuje jeden mandát jejího zástupce v Evropském parlamentu.

K současným nejvýznamnějším stranám patří **SMER-sociálna demokracia**, kterou v roce 1999 založil její současný předseda Robert Fico v té době místopředseda jiného politického subjektu – Strany demokratickej ľavice (SDL). Tato jeho mateřská strana byla v té době ve vládě, avšak Fico jako nejpopulárnější člen jejího vedení se ministrem nestal. SDL byla původně transformovaná státostrana KSS, která prošla procesem „sociáldemokratizace“. I přes svou relevanci ve slovenském stranickém systému v devadesátých letech, roku 2005 se společně ještě se dvěma marginálními levicovými subjekty integrovala právě do SMERu,

² Celkový počet platných hlasů v daném volebním obvodu *děleno* počtem mandátů obsazovaných v daném volebním obvodu zvýšeným o jedna.

³ Mandáty obdrží ty strany, které mají největší počet zbytkových hlasů. Tento způsob je pro menší strany výhodnější oproti *metodě nejvyššího průměru*. V případě tohoto druhého způsobu totiž mandáty obdrží strana, která má největší průměr hlasů na mandát.

⁴ Navyšující se klauzule pro volební koalice. Rozlišují se dva její typy *sčítací* a *stupňovitá*. Ve slovenském případě se jedná o *stupňovitou*.

⁵ Zákon o volbách do Národnej rady Slovenskej republiky č. 333/2004 Z. z. ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <http://www.zbierka.sk/>

⁶ Just, P. 2010: s. 85.

který pak pozměnil svůj název do současné podoby se sociálně-demokratickým přízviskem. SMER se ve svém počátku profiloval jako pragmatická neideologická strana *třetí cesty*. Postupem času ale začal hrát roli levicové strany typu *catch-all*. Stále je ale značně pragmatickým subjektem co do politických řešení a nezanedbává ani nacionální a křesťanské aspekty politiky, jejichž je příležitostným zastáncem. Nejedná se tedy přímo o stranu západoevropského sociálně-demokratického typu, ačkoli samotný SMER se snaží do této image stylizovat. Často je ovšem tato strana označována jako strana jednoho muže – jejího předsedy Roberta Fica.

Ve volbách 2002 sice skončila třetí, což ovšem bylo pro novou stranu úspěch. V roce 2006 již zvítězila a přešla vládní odpovědnost. Ve volbách 2010 získala ještě více hlasů než v těch předchozích. Navzdory tomu ale skončila v opozici, když se na vytvoření vládní koalice dohodly čtyři pravicové strany, které předtím odmítly koaliční spolupráci se SMERem. Tato strana se v uplynulé volební kampani prezentovala jako garant evropského modelu sociálního státu a slibovala prorůstovou politiku vstřícnou k nízko-příjmovým a středním vrstvám prostřednictvím zvýšení daní pro bohaté a nadnárodní korporace. Je proevropsky orientovaná ve smyslu pokračující evropské integrace, včetně opatření v rámci eurozóny (Evropské měnové unie). Její kritici ji však označují jako populistickou a fiskálně neodpovědnou. Někteří také upozorňují minimálně na vstřícnost názorových postojů k Rusku, když už ne přímo proruskou orientaci, která se projevila v zahraniční politice během jejího vládního angažmá.⁷

Až do letošních voleb byla hlavní pravicovou stranou **SDKÚ-DS**, jejíž místopředsedkyně Iveta Radičová se stala po volbách 2010 předsedkyní vlády. Tato liberálně-konzervativní strana je svým způsobem produktem *antimečiarismu*, když před volbami 1998 tehdejší opoziční strany započaly vzájemnou integraci. Původně se mělo jednat pouze o volební koalici, nicméně po schválení finální podoby tzv. mečiarovské volební reformy, bylo nutné, aby představitelé těchto stran kandidovali prostřednictvím ad hoc volebního subjektu Strany demokratickej koalície, která ovšem byla de iure politickou stranou.⁸ Kandidáti do NR

⁷ Např. její stanovisko k rusko-gruzínskému konfliktu v roce 2008, které bylo v kontrastu s většinou evropských vlád.

⁸ Založení politické strany bylo reakcí na konečnou podobu volební reformy. Ta totiž mj. přinesla, že platnost 5% volební klauzule byla rozšířena i na každého člena kandidující koalice, čímž se vytrácel samotný smysl její případné existence. Na strany kandidující v koalicích (a tedy na společné kandidátní listině) se pohlíželo

SR se pak měli vrátit zpět do svých mateřských stran, což se však stalo jen z části a tak lídr tohoto subjektu a tehdejší premiér Mikuláš Dzurinda založil v roce SDKÚ. Do této strany se nejprve integroval jeden menší pravicový subjekt (Demokratická únia) a poté proběhla fúze s Demokratickou stranou, po které přijala strana současný název. SDKÚ-DS je proevropsky a proatlanticky orientovaná. V rámci ekonomiky se profiluje jako fiskálně odpovědná a neoliberální. Současným předsedou této strany její právě její zakladatel a dvojnásobný expremiér Mikuláš Dzurinda.

Původní stranou je **KDH**, které lze klasifikovat jako pravicovou, konzervativní a křesťansko-demokratickou. Programově je podobné SDKÚ-DS, nicméně především ve společenských a náboženských otázkách je konzervativnější. Právě ona tvořila jádro původně volební *antimečiarovské* koalice před volbami 1998 a z této strany také pochází současný předseda SDKÚ-DS Dzurinda. Předsedou KDH je Ján Figel'. Tato strana byla součástí minulé vlády.

Strana **SaS** je na politické scéně novým pravicovým subjektem. V jejím čele stojí od jejího založení v roce 2009 Richard Sulík. Strana programově působí klasicky liberálně resp. libertariánsky. Je liberální jak v ekonomické oblasti, tak ve společenských otázkách. Jejimi deklarovanými principy, dva z nich dokonce tvoří název strany, je svoboda, solidarita a zdravý rozum⁹, ve skutečnosti je tato strana spíše populistická, neoliberální a euro-skeptická. SaS se stala součástí vládní koalice po volbách 2010.

Další novou politickou stranou vzniknuvší v roce 2009 je **MOST-HÍD (strana spolupráce)**, kterou založil bývalý předseda Strany maďarské koalice Béla Bugár. Ten je také jejím současným předsedou. Ve volbách 2010 tato strana zaznamenala úspěch právě na úkor bývalé strany svého předsedy - SMK - MKP. Programově lze tento subjekt klasifikovat jako liberální. MOST-HÍD se deklaruje jako strana spolupráce a usmíření mezi slovenskými národnostními menšinami, především mezi Maďary a Slováky a také mezi Maďary navzájem. Tato strana tvořila minulou vládu.

samostatně, a tak by každá strana musela překonat výši volební klauzule. Takto nastavenou *aditivní* klauzuli lze nazvat jako *separátní vnitrokoaliční klauzuli*. Navíc kandidatura členů určité politické strany na kandidátní listině jiné politické strany nebyla možná.

Poněkud tradičnějším politickým subjektem je SNS, v jejímž čele stojí Ján Slota. Tato strana je programově konzervativní, patriotická až nacionalistická a xenofobní vůči etnickým minoritám. To se pravidelně projevuje v její předvolební kampani, kdy terčem kritiky je maďarská a romská menšina. Strana byla společně s HZDS členem vládní koalice 2006-2010 vedené SMERem-SD, za což byla Ficova strana kritizována i mezinárodním společenstvím. S výjimkou let 2002-2006 byla parlamentní stranou, což se po letošních volbách opět změnilo a SNS zůstala mimo“ parlament.

Novou stranou, která vznikla na podzim loňského roku (a byla úspěšná v letošních volbách) je subjekt **OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti**. Přední představitelé této strany získali čtyři poslanecké mandáty již v minulém volebním období, kdy jako členové tehdy ještě občanského sdružení Obyčajní ľudia pronikli do parlamentu díky preferenčním hlasům na kandidátní listině SaS. Tato strana ještě není v současnosti programově vyprofilovaná, nicméně lze ji přiřadit k pravé části spektra. Volební apel spočíval na tématech boje s korupcí, zachování tradičních hodnot a bohatství, zodpovědnosti a podmínek pro spokojený svobodný život v prosperující společnosti včetně fiskální odpovědnosti a konkurenceschopnosti.¹⁰ Poslední významnou stranou ve slovenském stranickém systému je **Strana maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja**. Tato strana vznikla v roce 1998 spojením tří maďarských ideologicky různých stran. Reprezentuje přednostně národnostní *štěpení* (centrum-periferie) a proto má své organizační buňky v jižních oblastech Slovenska.¹¹ Nicméně před volbami 2010 převzala jejího část elektorátu nová strana MOST-HÍD a SMK-MKP nepřekročila svým podílem pro ni odevzdaných hlasů uzavírací klauzuli a opustila parlament. Změnu v této věci pro ni nepřinesly ani letošní volby. Nicméně díky předchozímu slušnému výsledku v „eurovolbách“ 2009 drží její zástupci v Evropském parlamentu dva mandáty. Nemluvě o jejím výrazném zastoupení v komunálu na jižním Slovensku.

⁹ *Volební program rok 2010 Sloboda a Solidarita*. Dostupné z: <http://www.120napadov.sk/>.

¹⁰ Oficiální webové stránky strany *OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti*. Dostupné z: www.obycajniludia.sk

¹¹ Nicméně k jejímu zformování integrací došlo na základě *štěpení mečiarismus-antimečiarismus*, kdy maďarské strany stály v opozici proti Mečiarově vládě.

Cesta k předčasným volbám a předvolební kampaň

Řádné parlamentní volby konané v roce 2010 skončily přesvědčivým vítězstvím SMERu-SD, tato strana skončila nakonec v opozici společně s bývalým koaličním partnerem SNS. Zbývající bývalý koaliční partner, ĽS-HZDS, zůstal mimo parlament. Všechny zbývající parlamentní strany (SDKÚ-DS, SaS, KDH a MOST-HÍD) odmítly povolební spolupráci se SMERem, spojili se a vytvořili koaliční vládu. Tato čtyřkoalice však byla programově dosti heterogenní a lídr opozice Robert Fico ji označoval za „slepeneč“.

Koalice se názorově rozdělila při schvalování navyšování záruk zemí eurozóny pro Evropský nástroj finanční stability (tzv. eurovalu). Premiérka Radičová byla nucena spojit ratifikaci změny eurovalu s důvěrou vlády poté, co koaliční partner SaS odmítala během jednání pro ratifikaci hlasovat. Sulíkova strana tak činila na základě populistického apelu, když poukazovali na to, proč by Slovensko mělo „sponzorovat“ ve finančních problémech zmítající se Řecko, když úroveň slovenských mezd, důchodů atd. je několikanásobně menší. Radičová se proto rozhodla zahrát vabank, pravděpodobně ve víře, že SaS dotlačí k souhlasu. To se nepodařilo a premiérka tak musela podat demisi. V českém mediálním diskursu se tato událost často podávala jako příčina konce středo-pravé čtyřkoalice, šlo však spíše o vyvrcholení déle trvajících vnitrokoaličních sporů. Už v té době někteří upozorňovali, že tento pád vlády poškodí slovenské pravicové strany.¹²

Vládní strany poté jednaly se SMERem a výsledkem dohody byly hlasy této strany pro ratifikaci eurovalu výměnou za konání předčasných voleb. Ty byly umožněny speciálním ústavním zákonem. Kabinet Radičové vládl až do letošních voleb. V prosinci 2011 pronikly na veřejnost části údajného tajného spisu slovenské zpravodajské tajné služby¹³ s krycím názvem Gorila. V ní byly popsány rozhovory, které byly pořizeny v jednom bratislavském bytě tajnou službou, mezi spolujednatelkou společnosti Penta a předními politiky v letech 2005 až 2006. V tomto období vládla koaliční vláda SDKÚ-DS, KDH, SMK – MKP a ANO. Jako témata v nich měla figurovat provize z privatizace státem vlastněných společností a úplatky, jakožto i financování hlavních politických stran (jmenovitě SDKÚ-DS, SMERu, KDH a SMK

¹² *Novinky.cz*, 12.10.2012. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/247159-pad-vlady-poskodi-slovenskou-pravici-mini-analytici.html>

¹³ Oficiální název je Slovenská informační služba, jedná se o civilní rozvědku i kontrarozvědku zároveň.

- MKP). Tato korupční kauza ukazující na klientelistické propojení politiky a byznysu vyvolala masivní nevoli veřejnosti. Dopady kauzy Gorila poškodily především SDKÚ-DS, tato strana se dokonce v některých předvolebních průzkumech ocitla na hraně volitelnosti.¹⁴ Naopak KDH volební preference mírně vzrostly, SMERu stagnovaly a nových neparlamentních subjektů OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti a 99% - občiansky hlas prudce vzrostly.¹⁵ Posledně jmenována strana je úplně novou stranou, panovalo u ní však podezření z falšování podpisů potřebných pro registraci strany, Tuto skutečnost vyšetřovala policie, která ovšem nestihla uzavřít vyšetřování do zahájení voleb. Stranu 99% - občiansky hlas lze klasifikovat spíše jako levicovou, avšak demagogickou a sbírající protestní hlasy.

O něco později, na sklonku letošního ledna, se objevila kauza Sasanka, která odhalovala komunikaci mezi předsedou SaS Richardem Sulíkem a celkem kontroverzním podnikatelem Mariánem Kočnerem. Jednalo se o dohodu na volbě generálního prokurátora a další záležitosti. Richard Sulík sice opravdu kontakt s Kočnerem potvrdil, vyvrátil ale, že by v rámci něho byly jakkoli naplněny znaky korupčního chování. Dále Sulík celou kauzu označil za špinavý útok motivovaný pocitem ohrožení „přesluhujících politiků“.¹⁶ Svá setkávání s Kočnerem označil za chybu.

V takto bouřlivé a rozhořčené atmosféře probíhala volební kampaň až do předčasných voleb, které se konaly v sobotu 10. března. Navzdory tlaku a faktické diskreditaci, dané kauzou Gorila, lídr SDKÚ-DS Mikuláš Dzurinda neodstoupil a vedl svou stranu do voleb. To samé platilo i o Richardovi Sulíkovi, který také ustál kauzu výrazně poškozující jeho pověst a zůstal předsedou SaS

Poslední zveřejněné předvolební průzkumy přisuzovaly jasné vítězství SMERu a to kolem 40 %, čímž by strana získala zhruba polovinu křesel v NR SR. Za ní by skončily KDH s 10 %, MOST-HÍD 7 %, Obyčajní ľudia necelých 7 %; SDKÚ-DS, SaS, strana 99 % - občiansky hlas se pohybovaly na hraně volitelnosti kolem 5 % a až za nimi se umístily

¹⁴ *Aktuálně.sk*, 6.2. 2012. Dostupné z: <http://aktualne.atlas.sk/prieskumy-sdku-ds-hrozi-ze-sa-nedostane-do-parlamentu/slovensko/politika/>

¹⁵ *Denikreferendum.cz*, 7.2.2012. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/12485-slovenska-gorila-skodi-zejmena-pravici-nejvice-dzurindove-strane>

¹⁶ *Novinky.cz*, 31.1.2012. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/257703-po-gorile-rozzlobila-slovakys-nova-afera-sasanka.html>

zavedené „národní“ strany SNS a SMK - MKP.¹⁷ Kvůli znechucení slovenské veřejnosti politikou, danou v krátkodobé perspektivě především kauzami Gorila a Sasanka, se očekávala velmi nízká volební účast (ve slovenských podmínkách to při volbách prvního řádu znamená kolem 50 %). Nicméně lídři kandidujících stran apelovali na občany, aby se voleb zúčastnili. To především platilo u Roberta Fica, který mobilizoval své voliče s odkazem na minulé volby – poukazoval na to, že jeho strana musí vyhrát s výrazným náskokem a nejlépe získat nadpoloviční většinu mandátů v NR SR, aby nevznikl opět několika-koaliční vládní projekt pravicových stran – jeho slovy „slepenec“.¹⁸

Výsledky voleb a jejich hodnocení

Po uzavření volebních místností byly zveřejněny předběžné výsledky – tzv. *exit poll*, které na zakázku pro televizní stanice vypracovávaly sociologické agentury. První verze přisuzovala SMERu polovinu křesel.¹⁹ Vyhlídka na složení nové slovenské vlády nebyla vůbec jasná. Jediný, kdo explicitně vyloučil povolební koalici se SMERem, byl Mikuláš Dzurinda. Předseda MOST-HÍD Béla Bugár mluvil o tom, že jeho strana nepůjde do koaliční vlády, která by ohrozila menšiny či finance. Zdůraznil také, že svých ideových principů se jeho subjekt nezřekne a označil ho za pravicový.²⁰ Lídr KDH byl ještě méně konkrétní, explicitně však vyloučil koalici v případě situace, že SMER získá nadpoloviční většinu mandátů.

Po zveřejnění oficiálních výsledků bylo jasné, že SMER získal nadpoloviční většinu křesel v NR SR, KDH dopadla z pravicových stran nejlépe, přesto s propastně velkým

¹⁷ Tisková zpráva agentury (pro výzkum veřejného mínění) *Focus*, 6.3.2012. Dostupné z: [http://www.focus-research.sk/files/142_Preferencie%20politickych%20stran_februar_2012\[2\].pdf](http://www.focus-research.sk/files/142_Preferencie%20politickych%20stran_februar_2012[2].pdf)

¹⁸ *Pravda.sk*, 8.3.2012. Dostupné z: http://spravy.pravda.sk/na-volebny-den-su-pripravene-obrovske-provokacie-varuje-fico-pt3-/sk-volby.asp?c=A120308_185658_sk_domace_p29

¹⁹ Odhad volebních výsledků agentury *Focus* pro *Rozhlas a Televizi Slovenska*, 10.3.2012. Dostupné z: http://www.focus-research.sk/files/143_FOCUS_odhad%20volebnych%20vysledkov_pre%20RTVS_marec%202012.pdf

²⁰ *Pravda.sk*, 9.3.2012. Dostupné z: http://spravy.pravda.sk/bugar-most-hid-nepojde-do-vlady-ktora-ohrozi-mensiny-a-financie-p7h-/sk-volby.asp?c=A120309_154824_sk-volby_p12

odstupem za SMERem. Z „novotvarů“ se do parlamentu dostala Obyčejná ľudia. Obavy z nízké volební účasti se nepotvrdily.

Tabulka č. 1 - oficiální výsledky:

<i>Strana</i>	<i>Podíl získaných platných hlasů (v %)</i>	<i>Počet získaných mandátů</i>	<i>Rozdíl v mandátech oproti volbám 2010</i>
SMER-SD	44,41	83	+21
KDH	8,82	16	+1
OEaNO	8,55	16	+12
MOST-HÍD	6,89	13	-1
SDKÚ-DS	6,09	11	-17
SaS	5,88	11	-11
SNS	4,55	-	-9
SMK - MKP	4,28	-	-
99% - občianský hlas	1,58	-	-

zdroj: Štatistický úrad SR²¹

Vítěz voleb SMER-SD nakonec získal nadpoloviční většinu v jednokomorovém parlamentu. Podařilo se mu to v rámci velmi proporčního volebního systému, kde snad jediným koncentračním prvkem je celostátní pětiprocentní uzavírací klauzule. Takovéto nastavení systému činí dominantní postavení této strany legitimnější společně s volební účastí ve výši 59,1 %. Právě nízká volební účast měl být jedním z faktorů očekávané prohry pravice. Ukázalo se, že mobilizace v rámci předvolební kampaně našla u občanů odezvu, ale pravicovým stranám příliš nepomohla, oproti SMERu, který, podle průzkumů volebních preferencí, dokázal těsně před volbami nalákat i určité množství nerozhodnutých voličů, resp. je přesvědčit, aby šli k volbám a velkou část z nich také, aby volili jejich stranu.

Fenomenálním úspěchem se tedy staly výsledky voleb pro stranu SMER-SD. Kromě ní lze ke stranám, které zaznamenaly vynikající výsledek, přiřadit ještě Matovičovu stranu Obyčajní ľudia – černého koně voleb. Té se secesí od SaS²² naskytla vynikající příležitost „posbírat“ protestní hlasy, kterých začalo zvlášť přibývat po vypuknutí aféry Gorila. Nepoškodila ji ani roztržka mezi jejím vedením a známými osobnostmi, které měly za tuto stranu původně kandidovat, ale po nátlaku ze strany lídra Igora Matoviče (požadoval absolvování výsledku na detektoru lži) z tohoto záměru ustoupily. Právě Ficovu i Matovičovu stranu předvolební průzkumy preferencí mírně podceňovaly.

Naopak u KDH byla očekávaná čísla zase o něco nadhodnocena. Co se týče počtu mandátů u KDH, ten se téměř nezměnil. Avšak co do vztahu k ostatním pravicovým stranám posílilo své postavení, když v počtu hlasů předstihlo své soupeře i partnery – SDKÚ-DS a SaS. Část voličů se pravděpodobně odvrátila od Dzurindovy strany a dala přednost KDH. Tyto dvě posledně jmenované strany oproti volbám 2010 výrazně ztratily. Příčiny lze hledat především v kauzách Gorila a Sasanka, i v jejich vládním angažmá, kdy SDKÚ-DS byla nejsilnější a SaS druhou nejsilnější vládní stranou, přičemž časté vnitro-koaliční spory především těchto subjektů vedly až k pádu vlády. Richard Sulík pravděpodobně věřil, že veřejným vystupováním proti navyšování tzv. eurovalu získá další hlasy pro svou stranu, tak se možná stalo, avšak výsledného posílení voličské podpory se nedočkal právě z důvodu dvou výše uvedených negativních faktorů.

SDKÚ-DS lze, vzhledem k jejím předchozím výsledkům, označit za největšího poraženého těchto voleb. Strana, která bývala první či druhou nejsilnější stranou, skončila letos, pro ni na potupném, pátém místě. Ačkoli poté, co některé předvolební průzkumy spekulovaly o jejím možném „vypadnutí“ z parlamentu, dopadla tato strana ještě dobře. Její zakladatel a předseda Mikuláš Dzurinda na základě volebního výsledku oznámil, že již nebude kandidovat na post předsedy strany. Novou předsedkyní se pravděpodobně stane

²¹ Dostupné z: <http://app.statistics.sk/nrsr2012/>

²² Ačkoli to je příběh trochu složitější. Tento nový subjekt vznikl v listopadu 2011. Nicméně více než rok před letošními volbami hlasoval v NR SR, zakladatel a lídr této strany, Igor Matovič s opozicí (při projednávání novely zákona o občanství), za což byl vyloučen z poslaneckého klubu SaS.

bývalá ministryně spravedlnosti a současná místopředsedkyně strany Lucia Žitňanská, kterou Dzurinda podpořil.²³

Liberální „maďarská“ strana MOST-HÍD dostala méně hlasů než v předchozích volbách, ale mandátově téměř „zůstala na svém“ a opět porazila v soutěži o reprezentanta maďarské menšiny SMK - MKP, která zaznamenala skoro stejný volební výsledek jako ve volbách 2010 a zůstala stát opět mimo parlament. To samozřejmě znamená pro SMK - MKP neúspěch, naopak pro MOST je obhájení pozice parlamentní strany cestou k její etablaci ve stranickém systému.

V případě národovecké SNS lze hovořit o neúspěchu. Tato strana zůstala tentokrát mimo parlament, ačkoli ji k překročení volební klauzule chybělo ani ne půl procenta. SNS podobnou zkušenost již zaznamenala (v roce 2002) a po jednom volebním období se do NR SR zase vrátila. Jako kdyby byla před letošními volbami maďarská a romská „karta“ zastíněna korupčními kauzami a národní tematika už „nepřitahovala“ dostatečný počet voličů.

Předvolební průzkumy výrazně přecenily voličskou podporu strany 99% - občianský hlas, která nakonec nezískala ani 2 % hlasů a do parlamentu se nedostala, její cíl se tak nenaplnil. Ačkoli jí některé sociologické agentury ještě v únoru přisuzovaly až 7% podporu.²⁴

Povolební situace a sestavení vlády

Po oznámení definitivních výsledků bylo zahájeno povolební vyjednávání. Robert Fico velkoryse nabízel jednání o koaliční vládě jednotlivým stranám. Ty to ale odmítly, jelikož v rámci případné koalice by měly minimální a hrály by spíše legitimizační funkci. SMER by totiž jejich podporu, jak pro zákony tak samotnou existenci vlády, za předpokladu soudržnosti jeho poslaneckého klubu, nepotřeboval.

. Sestavena byla proto jednobarevná vláda, v které nicméně zasedli čtyři nestraníci, kteří obsadili důležitá ministerstva – hospodářství, spravedlnosti, zahraničí a zdravotnictví.²⁵

²³ *Aktualne.sk*, 12. 3. 2012. Dostupné z: <http://aktualne.atlas.sk/dzurinda-odchadza-do-stranickeho-dochodku-kandidovat-na-lidra-uz-nebude/slovensko/politika/>

²⁴ *Pravda.sk*. Dostupné z: <http://spravy.pravda.sk/preferencie-2012-0pi-/sk-volby.asp?y=sk-volby/preferencie-2012.htm>

Robert Fico v těchto případech vybral renomované osobnosti z čela vlivných profesních či zájmových skupin: prezidenta Asociace zaměstnavatelských svazů a sdružení, šéfa advokátní komory, zkušeného diplomata a bývalou ředitelku zdravotní pojišťovny.²⁶ Toto jmenování nestraníků na posty vlivných ministerstev, ukazuje na snahu sdílet odpovědnost za část vládní agendy a zaštitovat se uznávanými „nezávislými“ odborníky.

Post místopředsedy vlády pro lidská práva zůstal neobsazený a měl by být nahrazen postem místopředsedy pro hospodářství a ekonomiku, který bude zastávat poslanec SMERu a bývalý ministr dopravy, jež bude mít na starosti velké investiční projekty. Předsedou NR SR byl v tajné volbě drtivou většinou zvolen představitel SMERu Pavol Paška, který tuto funkci zastával již v předminulém volebním období. Dále byli zvoleni výraznou většinou čtyři místopředsedové NR SR, kterými se staly dvě poslankyně SMERu Renáta Zmajkovičová a Jana Laššáková, předseda KDH Ján Figel' a poslankyně OĽaNO Erika Jurinová.²⁷

Představitelé SMERu budou zastávat posty předsedů deseti z devatenácti parlamentních výborů. Opoziční strany tak získaly vedení v devíti výborech, přičemž k těm patří všechny kontrolní výbory a také zahraniční, pro lidská práva a hospodářský.²⁸ Díky tomu, že ve slovenském parlamentu funguje institut *klouzavého mandátu*²⁹, do poslaneckých lavic zasednou náhradníci z kandidátní listiny SMERu. Celkem by proto mělo funkce poslanců, ministrů či státních tajemníků zastávat až sto kandidátů této strany. Vláda by se měla o důvěru parlamentu ucházet 2. května, kde také představí své programové prohlášení.³⁰

²⁵ *Novinky.cz*, 4. 4. 2012. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/263887-slovensko-ma-novou-jednobarevnou-vladu-s-nestraniky.html>

²⁶ Pro více informací viz *Pravda.sk*, 4. 4. 2012: http://spravy.pravda.sk/ako-vyzera-kabinet-roberta-fica-pozrite-si-vizitky-premiera-a-ministrov-107-/sk_domace.asp?c=A120331_172732_sk_domace_p23

²⁷ *Pravda.sk*, 4. 4. 2012. Dostupné z: http://spravy.pravda.sk/parlament-ma-noveho-predsedu-stal-sa-nim-pavol-paska-fyu-/sk_domace.asp?c=A120404_103714_sk_domace_p29

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Pokud se poslanec stane např. ministrem či státním tajemníkem na ministerstvu (obdoba 1. náměstka), pak jeho mandát přejde (sklouzne) na náhradníka, který vykonává regulérně poslanecký mandát, ovšem jen dokud uvolněný poslanec zastává tu vyšší funkci.

³⁰ Tamtéž.

Závěr

Předčasné parlamentní slovenské volby vyhrála výrazným způsobem strana **SMER-SD**. Její více než 40% výsledek jí přinesl nadpoloviční počet mandátů v NR SR (83 ze 150) a možnost sestavit většinovou jednobarevnou vládu. Tu využila a premiérem se tak opět stal její lídr Robert Fico, který tuto funkci vykonával již v letech 2006-2010. SMER zvítězil ve všech okresech, kromě dvou na jihu Slovenska, kde výrazně dominují občané maďarské národnosti. Porazil pravicové strany i v hlavním městě Bratislavě, která dříve platila za baštu pravice.

Úspěch také zaznamenala nová strana **OBYČAJNÍ LUDIA a nezávislé osobnosti**, která daleko za sebou zanechala svůj mateřský subjekt SaS. Podařilo se jí to díky neokázalému politickému stylu a absorpci protestních hlasů rozhořčených občanů znechucených kauzami Gorila a Sasanka i předchozím vládnutím středopravicové čtyřkoalice, které kromě neoliberální politiky přineslo především politické spory a hašteření. To ovšem bylo dáno ideovou heterogenitou vládního složení čtyř politických stran.

Naopak k poraženým patří doposud vůdčí subjekt slovenské pravice a minulé vládní koalice **SDKÚ-DS**, která získala pouhých 11 křesel ze 150. Právě na tuto stranu nejvíce dolehly dopady kauzy Gorila. Oslabila také v minulém volebním období nová strana **SaS**, kterou pro změnu poškodila kauza Sasanka a nepomohl jí tak ani předchozí populistický apel v záležitostech eurozóny. Nicméně své parlamentní angažmá obhájila a má nakročeno k etablaci ve slovenském stranickém systému.

Podobně, možná ještě lépe, co do budoucích výhlídek, je na tom strana slovensko-maďarského smíření **MOST-HÍD**. Ta v porovnání s výsledky minulých voleb mírně oslabila, ztratila oproti minulému období pouze jeden poslanecký mandát a opět porazila svou mateřskou stranu **SMK – MKP**. Pro tu naopak byly letošní volby nenaplněným očekáváním návratu do NR SR, tedy neúspěchem a zklamáním. Relativně mírně pozitivní výsledek zaznamenalo **KDH**, které oproti volbám 2010 získalo o něco více hlasů a jako jediné vládní straně ji neubyl, ale konkrétně přibyl jeden mandát. Přesto, že se tento subjekt stal nejúspěšnější pravicovou stranou, její představitelé očekávali vyšší zisk hlasů, což bylo dáno také čísly předvolebních průzkumů.

Do parlamentu se tentokrát těsně nedostala **SNS**, což bylo dáno mírným upozaděním tématu etnické a národnostní otázky, resp. jejím zastíněním korupčními kauzami

v předvolební kampani. Lze však čekat, že díky vzrůstající frustraci občanů, vyplývající z ekonomických problémů, bude etnické napětí na Slovensku narůstat a s tím také podpora strany SNS. Svůj cíl nenaplnila čistě nová strana **99% - občanský hlas** a zůstala mimo parlament, poté co zůstala více než 3 % pod hodnotou uzavírací klauzule. To bylo vzhledem k předvolebním průzkumům překvapením.

Slovenský politický systém má svá specifika, přestože parlamentní volby vždy vyhrál subjekt vedený buď Vladimírem Mečiarom, nebo Robertem Ficem, tak se ve funkci předsedy vlády Slovenské republiky vystřídal již pět představitelů.³¹ Situace, kdy vítěz voleb úspěšně sestaví vládu, je v historii samostatného Slovenska spíše výjimkou než pravidlem, stalo se tak v roce 1994, 2006 a 2012. Tedy pouze v polovině případů, jindy se totiž ostatní strany spojily proti dominantnímu subjektu, který v tu chvíli disponoval jen minimálním koaličním potenciálem, a vytvořily spolu koaliční vládu. Není zcela vyloučeno, že ani v případě letošních voleb by tomu nebylo jinak, pokud by vítězná strana SMER-SD nezískala nadpoloviční většinu mandátů.

³¹ Pokud počítáme předsedy vlád až po konání prvních parlamentních voleb v rámci samostatného Slovenska (rok 1994), tak mluvíme pouze o čtyřech.

Použitá literatura a zdroje:

Aktuálne.sk [online]. Dostupné z: www.aktualne.sk

Denikreferendum.cz [online]. Dostupné z: www.denikreferendum.cz

JUST, Petr. Problematická identifikace levice na Slovensku do roku 1999. In: BUREŠ, Jan, Jakub CHARVÁT a Petr JUST. *Levice v České republice a na Slovensku 1989-2009*. Vyd. 1. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010.

KOPEČEK, Lubomír. Slovenská republika. In: FIALA, Petr, Jan HOLZER a Maxmilián STRMISKA (ed.). *Politické strany ve střední a východní Evropě: ideově-politický profil, pozice a role politických stran v postkomunistických zemích*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002.

Novinky.cz [online]. Dostupné z: www.novinky.cz

Oficiální webové stránky politické strany *KDH* [online]. Dostupné z: www.kdh.sk

Oficiální webové stránky politické strany *MOST-HÍD* [online]. Dostupné z: www.most-hid.sk

Oficiální webové stránky politické strany *OBYČAJNÍ LUDIA a nezávislé osobnosti* [online]. Dostupné z: obycajniludia.sk

Oficiální webové stránky politické strany *SaS* [online]. Dostupné z: www.strana-sas.sk

Oficiální webové stránky politické strany *SDKÚ-DS* [online]. Dostupné z: www.sdku-ds.sk

Oficiální webové stránky politické strany *SMER - sociálna demokracia* [online]. Dostupné z: www.strana-smer.sk

Pravda.sk [online]. Dostupné z: spravy.pravda.sk

Volební program rok 2010 Sloboda a Solidarita [online]. Dostupné z: www.120napadov.sk

Zákon o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky č. 333/2004 Z. z. ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: www.zbierka.sk